כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ויקהל ■ כ"ב אדר א' ה'תשע"ט ■ 27.02.2019 ■ גליון מס' 520

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שוויית חורף
האם היה מותר לה בשבת להודיע למשפחה על כך שהיא בריאה ושלמה? האם על פי ההלכה היא לא הייתה יכולה להודיע?
המשך בעמי 2

"קוביה הונגרית"
בפרשתנו פרשת ויקהל (שמות ל"ה, ב') כתוב: ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה'...
המשך בעמי 3

סיפור לשבת
מה' מצעדי גבר כוננו
מספר רבי בן ציון סנה: יהודי בשם ר' יחזקאל לנדא מארה"ב התקשר אלי, וסיפר בהתרגשות את אשר אירע עמו...
המשך בעמי 6

שביבים
■ "להרבות השלום והרעות"
■ ארץ ישראל מאחדת את עם ישראל
■ המזוזות: מעבר מדירה לדירה
■ עיני הדג של "המשגיחים"
המשך בעמי 8

ששת ימים יעשה מלאכה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

על האדם האידיאלי אמרו חז"ל [ברכות יז א]: "אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם". אבל יחד עם זאת אמרו חז"ל [קה"ר ז מט]: "בנוהג שבעולם אלף בני אדם נכנסין למקרא, יוצאים מהן מאה למשנה, יוצאין מהן עשרה לתלמוד, יוצא מהן אחד להוראה, ההוא דכתיב: 'אדם אחד מאלף מצאתי'". ונשאלת השאלה מה דינם של תשע מאות תשעים ותשע הנכנסים שלא הגיעו למטרה הסופית, האם כל אחד ואחד מהם במקומו הוא במצב נחות, שנכשל בדרכו ובדלית ברירה עליו להסתפק לחיות במציאות של בדיעבד. או שעלינו לראות את החיים הישראלים מיוסדים לכתחילה בכמה מסלולים, שכל אחד מהם רצוי לפני מי שאמר והיה העולם, בבחינת "אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים" [ברכות ה ב]. כשאנו מתבוננים בדברי התורה וכמו שפירשו אותם חז"ל אנו רואים שהתורה הציבה את המלאכה לא כדבר של בדיעבד אלא כמשימה של לכתחילה, כמו המאמר [מכילתא דרשב"י יתרו יט]: "כשם שנצטוו ישראל על מצות עשה של שבת כך נצטוו על המלאכה". או דברי המשנה [אבות פ"א מ"י]: "אהוב את המלאכה" שעליה אמרו ב"אבות דרבי נתן [פרק יא]: "מלמד שיהא אדם אוהב את מלאכה ואל יהיה שונא את המלאכה. כשם שהתורה ניתנה בברית כך המלאכה ניתנה בברית שנאמר: 'ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת לה' אלקיך'". וכך פירשו בילקוט שמעוני (תתקפט) את הכתוב בקהלת [ט ט]: "ראה חיים עם האשה אשר אהבת כל ימי חיי הבלך" והביאו שם בשם 'עדה קדושה': "קנה לך אומנות עם דברי תורה, מה הטעם? 'ראה חיים' - זו תורה, 'עם אשה' - זו אומנות". ושאלו שם בילקוט: "למה קורין אותה עדה קדושה? שהיו משלשין את היום: שליש לתורה, שליש לתפילה, שליש למלאכה. ויש אומרים: על שהיו יגעים בתורה בימות החורף ובמלאכה בימות הקיץ". כך או כך לומדים אנו שקדושתה של העדה היא לא בלימוד התורה בלבד אלא בשילוב לימוד התורה ועבודת ה' שלהם עם המלאכה.

במסכת ברכות (לה ב) נחלקו רבי ישמעאל ורבי שמעון בר יוחאי האם צריך להנהיג עם דברי תורה גם מנהג דרך ארץ, ואמרו שם בגמרא בשם אביי: "הרבה עשו כרבי ישמעאל (הסובר שיש להנהיג תורה עם דרך ארץ) ועלתה בידן, כרשב"י ולא עלתה בידן". והקביעה הזו של אביי לפי החתם סופר, לא היתה רק לדורו אלא היא נכונה לאורך כל ההיסטוריה של העם היהודי, וצריך לומר שמחלוקתם היא רק לגבי הדרך של הרבים, וגם אם דרכו של רשב"י לדעת החולקים אינה דרך רבים, הרי הכל מסכימים שדרכו של רשב"י הוא דרכם של יחידים. כמו שכתב החת"ס בספרו תורת משה [דברים פר' וילך עמ' סו א]: שפרשה ראשונה של קריאת שמע נאמרה בלשון יחיד, ושם לא נכתב "ואספת דגנך" מפני שהיא נאמרה ליחידי סגולה. ואילו פרשה שניה שנאמרה בלשון רבים, שהיא מופנית לכלל הציבור שם נכתב "ואספת דגנך" הנהג בהם מנהג דרך ארץ, ומוסיף החת"ס: "עדיין לא זכינו מעולם שיהיה ציבור כולו מחמדים כרשב"י, 'והרבה עשו כרשב"י' דייקא, ולא עלתה בידן". גם לגבי השאלה מדוע הרבים שעשו כרשב"י לא עלתה בידן? מסביר זאת רבי צדוק הכהן מלובלין [צדקת הצדיק אות רכד]: מפני "שאין זה רצון השם יתברך", ומוסיף שם וכותב: כי "בעולם הזה הקב"ה רוצה בישוב העולם, ולא תהו בראה".

גם הטענה כאילו הצורך של האדם במלאכה הוא עונש לאדם כתוצאה מחטא אדם הראשון שבגללו קוללו: "בזעת אפך תאכל לחם", גם היא אינה נכונה, שהרי ב"אבות דרבי נתן" [פרק יא] מובא ההיפך מזה: "רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף אדם הראשון לא טעם כלום עד שעשה מלאכה, שנאמר: 'ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה' ואח"כ 'מכל עץ הגן אכול תאכל'." מכאן שהצורך של האדם למלאכה הוא כבר מאז בריאת האדם עוד קודם החטא. רבים הם מאמרי חז"ל שמהם אנו למדים שאין הקב"ה רוצה לראות את החברה היהודית כחברה פושטת יד מקבצת נדבות החיה על חשבון אחרים,

אלא כדברי הכתוב [תהלים קכח ב]: "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך" וכפירוש חז"ל [אבות פ"ד מ"א]: "אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא". אמנם הרמב"ם בהל' תלמוד תורה [פ"ג ה"י] דורש דרישה זו אף מחברת הלומדים והמלמדים, שגם הם צריכים לעסוק במלאכה, אבל גם לפי ה"כסף משנה" שמציין שראינו כל חכמי ישראל קודם הרמב"ם ואחריו נוהגים ליטול שכרם מן הציבור, ולדעתו גם אם ההלכה כהרמב"ם, הרי החכמים "עשו זאת משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, שאילו לא היתה פרנסת הלומדים והמלמדים מצויה, לא היו יכולים לטרוח בתורה כראוי והייתה התורה משכחת ח"ו, ובהיותה מצויה יוכלו לעסוק ויגדיל תורה ויאדיר". אבל בודאי שאין דברי ה"כסף משנה" אמורים על חברת הבטלנים, המשוטטים ברחובות העיר או בבתי הכנסת, ומתפרנסים מן הצדקה בשם התורה במקום לעסוק באותו זמן במלאכה.

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

להתקשר בשבת כדי למנוע דאגה וחילולי שבת

שאלה חוזרת. הפעם מגבריאל חורי - בניסטי:
ברצוני לשאול בעקבות מקרה שקרה לפני כמה שנים שבחורה שומרת שבת יצאה מביתה ערב שבת ואיבדה את הדרך ונאלצה לשבות את השבת במקום שלא תכננה ולא הצליחה להודיע למשפחתה קודם השבת על כך, ובעקבות כך יצאו כוחות גדולים של משטרה ובטחון לחפש אחריה תוך כדי חילולי שבת המוניים - האם היה מותר לה בשבת להודיע בדרך כל שהיא למשפחה על כך שהיא בריאה ושלימה?
מה היה עליה לעשות? האם אכן על פי ההלכה היא לא הייתה יכולה בשום דרך להודיע למשפחה?

תשובה: אין ברצוני להתייחס באופן פרטני לאותו מקרה, מאחר שהדבר ישמע כהעברת ביקורת על התנהלותה של אותה בחורה שתחי', ואין אדם דן את חברו עד שיגיע למקומו, וכבר אמרו חכמים 'ולמקומו לעולם לא תגיע', ואיני רוצה להישמע כחכם לאחר מעשה.

ולכן ההתייחסות היא באופן כללי, מה מותר לאדם היודע או החושש שמחפשים אחריו - לעשות, כדי למנוע את הדאגה מבני משפחתו ו/או חילולי שבת הנגמרים מכך.

בשלב ראשון יש להדגיש שאם מדובר שיש מי מבני המשפחה שיכול להגיע לידי סכנה מעצם הדאגה והחרדה, כגון שהוא חולה לב והדאגה יכולה לגרום לו ללחצים בחזה וכדו' הרי שמותר לעשות הכל כדי למנוע זאת שהרי פיקוח נפש ואף ספק פיקוח נפש דוחה שבת. כל מה שייכתב מכאן ואילך הוא בהנחה שאין חשש של פיקוח נפש וחיי אדם.

חטא כדי שיזכה חברך

הנה היו שרצו לומר שיש להתיר במקרה כזה להתקשר בטלפון כדי להודיע למשפחה ולכוחות הביטחון מהטעם שבכך אנו מונעים את כל חילולי השבת ההמוניים שנעשים ע"י כוחות הביטחון וההצלה במאמץ החיפושים, ודנו בזה על פי הגדרים של הנידון ההלכתי האם מותר לאדם לעשות חטא קל כדי להציל את חברו מחטא חמור יותר[א].

אמנם נראה שזו אינה טענה ואינה סיבה להיתר כלל, שהרי כל כוחות הביטחון שמשתתפים במסע החיפושים אינם מחללים כלל שבת, אלא הם עושים זאת בהיתר גמור שהרי הם חוששים לחייו של הנעדר, ולכן הם כלל לא 'חוטאים' לא בחטא קל ולא בחטא חמור, ולכן מצד זה אין היתר ועיין עוד בהערה[ב].

ולכן המניע לחפש היתר הוא כדי למנוע את הדאגה והפחד של בני המשפחה (וכאמור לעיל באופן שאין סכנת חיים שנשקפת מדאגה זו) ויש לדון האם צורך זה מתיר חילול שבת.

ופשוט שצורך כגון זה לא יכול להתיר חילול שבת דאורייתא שזה הותר רק במקום ספק פיקוח נפש, אבל אם מדובר בחילול שבת מדרבנן בזה יש לדון, שהרי מצאנו שהתירו איסור דרבנן כדי למנוע היזק מהרבים[ג] וכמו כן התירו איסורים מדרבנן לצורך חולה אף שאין בו סכנה[ד], וכן משום כבוד הבריות, ויש לדון האם הצורך הנ"ל הוא בכלל אלו[ה].

וידוע שיש נידון בפוסקי זמננו האם שימוש בטלפון (או בטלפון נייד) בשבת כרוך בחילול שבת דאורייתא או חילול שבת דרבנן.

חשש פיקוח נפש עקיף

עוד יש לומר בנידון זה שאם אכן הנעדר מודע או חושש לכך שכוחות ביטחון עסוקים כעת בחיפושים יהיה מותר לחלל שבת כדי להודיע להם משום שיש בזה חשש פיקוח נפש משתי סיבות:

א. שמא כוחות הביטחון אינם יכולים לטפל כעת במקרים אחרים מחמת כך.

ב. אם יתברר לכוחות הביטחון במוצאי שבת שהנעדר היה בריא ושלם ולא הודיע על מצבו מחמת שהוא שומר שבת, בפעם הבאה שיקרה מקרה של נעדר שומר שבת בשבת כוחות הביטחון עלולים לזלזל בחומרת המצב מחמת הניסיון הקודם שלהם...[ו] ונמצאת מכשילן לעתיד לבוא.

אמירה לגוי

אך לעניות דעתי העצה הפשוטה במקרה כגון זה היא, להשתמש בגוי של שבת, כלומר לחפש גוי ולבקש ממנו להתקשר אל המשפחה ולהודיע להם שאין מקום לדאגה, שאמירה לגוי במקרה

כגון זה מותרת ללא ספק[1].

ואין לשאול שאמנם האמירה לגוי מותרת אבל סוף סוף שמא אנו מכשילים את בני המשפחה בחילול שבת בכך שהם עונים לטלפון בשבת, שזה אינו נכון, שהרי בני המשפחה עונים בהיתר לטלפון מחמת חשש פיקוח נפש ואין כאן הכשלה כלל ועיקר (אך עיין בהערה 2 בשם שו"ת 'מנחת אשר').

וכידוע שכיום כמעט בכל מקום אפשר למצוא 'גוי של שבת' שהרי כמעט בכל שכונה ישנם יהודים שהגיעו לגיל שיבה ומחזיקים 'עובד זר' הסועד אותם, ולכן זו הדרך הישרה שיבור לו האדם במקרה כגון זה.

ואמנם כל מקרה לגופו, ולכן בכל מקרה העצה היא ללכת לשאול רב פוסק בהלכות שבת ולהתייעץ עמו באופן פרטני לאותו מקרה, וב"ה לא אלמן ישראל ורבני ישראל מצויים הם בכל אתר ואתר.

א - עיין גמ' שבת ד. שאין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך ובתוס' שם ד"ה 'וכי אומרים' מבואר שאם הוא הגורם לחבר לעבור על האיסור אז כן אומרים לו לאדם חטא וכו', ועוד מבואר שם בתוס' לפי אחד התי' שאם החבר אינו פושע בחטא זה גם בכה"ג אומרים לאדם חטא וכו' ועיין מג"א על שו"ע רנ"ד סעיף ו' שהעיקר כתי' זה.
ב - דבר זה מבואר בדברי הגרש"ז בספר שלחן שלמה לסימן שכ"ח הערה ס"ב לגבי ילד שנעלם והזעיקו את המשטרה בשבת ובין כך נמצא ע"י מאן דהוא בבית אחד הקרובים, וכן בשו"ת שבט הלוי חלק ח' סוף סימן קצ"ג לגבי חבר הצלה שנשלח לבית החולה בשבת ומיד צלצלו שוב מבית החולה שמצבו השתפר ואין צריך לשום עזרה, אך עיין בשו"ת 'מנחת אשר' חלק א' סימן כ"ב וסימן כ"ג וחלק ב' סימן מ"ג שחולק על כך ונוקט שמאחר ובפועל לא היה כאן 'פיקוח נפש' א"כ ברור שאותם אנשי הצלה חיללו את השבת בשוגג או באונס אע"פ שמקבלים על כך שכר כמבואר בשו"ע סימן שכ"ח סעיף ט"ו, ששכר זה אינו משום שקיימו מצווה אלא משום שחשבו לעשות מצווה, אבל סו"ס בפועל הוי חילול שבת ויש להצילם מכך.
והנה היה המקום לומר שנידון דידן שונה מנידון אנשי ההצלה שדן בהם השבט הלוי, כי לצערנו רבים מאנשי כוחות הביטחון מחללים שבת גם ללא קשר למקרים של פיקוח נפש, וידועים דברי בית הלוי פרשת שמות שמי שהוא פרוץ באחת ממצות ה', אזי אע"ג דלפעמים נתרחש לו אונס שלא יכול לקיימה, מ"מ לא מקרי אונס, וכמו בשמירת שבת וכדומה דלפעמים אנוס הוא לעשות מלאכה או עבור חולה ר"ל וכדומה מ"מ לא מקרי אונס רק לאותם שהיו שומרים אותו אם לא היה האונס, אבל המחלל שבת כשאינו אנוס, גם במלאכה שהוא אנוס מקרי מחלל, וכן הוא בכל האיסורים עכת"ד בית הלוי, ולפ"ז י"ל שאלו כוחות הביטחון נקראים מחללי שבת גם כאשר עוסקים במקרה של פיקוח נפש, וא"כ חוזר הדין של 'חטא כדי שיזכה חברך', אולם זה אינו בתרתי א. דברי בית הלוי מחודשים עד למאוד ויש הרבה מה לדון בדבריו ואכמ"ל ב. גם לפי דברי בית הלוי יש לעיין האם במחללי שבת בקביעות יש לנו חובה להפרישם מאיסורא ולחטוא חטא קל כדי לזכות אותם שבלא"ה מחללים הם את השבת (עיין תוס' שבת דף ד' ע"א שהיכא שעובר העבירה הוא פושע לא אמרינן 'חטא כדי שיזכה חברך') וצ"ע.
ג - סימן של"ד סעיף כ"ז.
ד - סימן שכ"ח סעיף י"ז ויש לעשות בשינוי (היכא דאפשר)
ה - הנה אם לאחר השבת יתברר שכל החיפושים היו לשוא וללא צורך, ובזמן שכל המדינה חיפשה אחרי הנעדרת, הנעדרת ישבה בהשקט ובטח, הרי שעלול להיגרם למשפחת הנעדרת בושה גדולה ואי נעימות, וזה לבד יכול להתיר 'איסור דרבנן' ודו"ק.
ו - עיין שולחן שלמה לסימן שכ"ח הערה ס"ב בשם הגרש"ז זצ"ל (ועיין שו"ת נו"ב תנייא יו"ד סימן ר"י)
ז - שבאמירה לגוי אפשר לסמוך על כך שאין בזה אלא איסור דרבנן וא"כ הוי שבות דשבות במקום צורך גדול/מקצת חולי שמותר (ועוד שאם הוא בין השמשות מותר לומר לגוי בכל אופן) ובהצטרף כל הנימוקים הנ"ל להתיר אפי' ע"י ישראל.

"קוביה הונגרית"

/ הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

בפרשתנו פרשת ויקהל (שמות ל"ה, ב') כתוב: ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה'.

יש "קוביה הונגרית", שהרכה ילדים משחקים בזה. לקובייה יש ששה צדדים, ובכל צד צבע אחר, אחד בצבע אדום, אחד בצבע צהוב, וכו', ומזיזים הקוביות הקטנות שבתוך הקוביה הגדולה, והצבעים מתערבבים, ואחר כך עובדים לסדר חזרה שכל צד, יהיה רק צבע אחד בלבד.

ויש לעיין בשני חקירות בזה, שלא ראיתי מי שדן בהם.

א שהנה אפשר לעשות "אות" מצבע אחד, כגון לעשות פס צהוב בקוביה מסביב כמו אות ח', האם יש איסור לעשות כך בשבת משום "כותב"?

ב לכאורה אם לוקח צבע מסויים מהקוביה למטה ממנה, ומניח את זה במקום שרוצה, לכאורה זה "בורר", כי צריך גם להזיז הקוביות שלא רוצה, שלא יהיו בצד זה שהוא מסדר כעת?

דעת ה"משנת יוסף" שליט"א

א הגאון האדיר רבי יוסף ליברמן שליט"א בעל "משנת יוסף" כתב לי, וז"ל: הנה לעשות ממנו צורת אות אסור, דהרי זה כעין כתב ע"ג זכוכית, שהגם שהוי כתב שאינו מתקיים, כי ברגע אחד אפשר להימחק, מ"מ כבר כתב במשנ"ב (סי' שמ סק"כ) שאסור לרשום אותיות על חלון זכוכית בימי הקור שהם לחים מהקור, והגם שאין זה כתיבה דאורייתא, אבל משמע שאסור מדרבנן. וכ"ש בזה שהוא מתקיים יותר. ואם כן, מטעם חינוך, גם לתינוק אין לתת לעשות צורת אות בדבר שבגדלותו יהיה באיסור דרבנן.

אמנם לענין מה שציין דהוי בורר, כיון שמרחיק הפסולת, דהיינו הצבע שאינו צריך מתוך האוכל, דהיינו הצבע שצריך. אבל כבר הבאנו בשו"ת משנת יוסף (ח"ז סימן פ') דעתו הרחבה של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, שהתיר לשחק ב'לגו' כיון שאין מעשיהם לקיום ורק למשחק בעלמא. ולפי זה גם הותר לשחק ב'פזל' שהיא תמונה שחתוכה לחיתוכים שונים. והכא נמי י"ל בנידו"ד. (עכ"ל).

דעת הרב פוקס שליט"א

ב הגאון רבי מנחם מנדל פוקס שליט"א רב ור"מ קרית שומרי החומות רמות, ומו"צ בהעדה החרדית, כתב: הקוביה יש לה ששה צדדים כל צד מכיל כמות של ריבועים קטנים הניתנים להזזה ממקום למקום על ידי חיבורם באמצעות שיניים ומסילות, כל ריבוע קטן עשוי מאחד ששה צבעים שונים, והם מפוזרים ללא סדר על כל צדדי הקוביא. מטרת המשחק להזיז את הריבועים הקטנים בכדי להביא למצב שכל צד יהיה בצבע אחיד, וזאת ע"י סיבוב הריבועים בקוביא.

הרבה מפוסקי זמנינו דנו על קוביה הזאת משום מלאכת כותב וצובע (בונה), אולם מצד זה נראה דיש להקל כהכרעת פוסקי זמנינו.

אבל נראה דיש לדון לאסור משום מלאכת בורר, דמה שהוא מעביר הריבועים בצבע מסיום מצד א' של הקוביא לצד השני, משום שהוא מפריע ואינו רוצה את אותו צבע בצד הזה, הוי כמפריד פסולת מאוכל.

ואף שכל ריבוע הוא ניכר בפני עצמו וא"כ היה מקום לומר דאין על זה שם תערובות כסברת התה"ד סי' נ"ז, זה אינו, חדא דהת"ד לא הקל לדינא משום סברא הנ"ל, וכן פסק הרמ"א סי' שי"ט סע' ב' וכל הפוסקים אחריו דגם בכה"ג אסור. ועוד דהתה"ד שם רצה להקל מחמת דעל ידי שניכר לא הוי תערובת, משא"כ בנידון דידן במבט על הקוביה שפיר נראה כתערובת אחד גדולה.

ונסביר את דברינו: הנה בהשקפה ראשונה לכאורה היה אפשר לטעון להקל בנידון דידן, דכיוון דהוי גוף א', כי הכל מחובר ולא שייך בזה בורר, וכידוע שיטת הר"ח שבת ע"ד א', והערוך ערך דש. וכן למדו האחרונים בדעת המאירי קל"ד א' ד"ה אין מסננין, דכל שמחובר אין בו משום בורר, כגון קליפה וכד'. ובטל אורות על המרדכי (עמ' קנ"ו מהדר' אור ודרך), והבית מנוחה [דינים השייכים ליל שבת אות כ"ז ואות מ'], העתיקו דבריהם לדינא. וא"כ לכאורה בנדו"ד יש להקל דאין בו משום בורר.

ואף שישנם שיטות המחמירים במחובר, בכל זאת יש לטעון שנידון דידן לכו"ע יהיה מותר. דהנה דעת המחמירים הם, המג"א סימן שכ"א ס"ק ל', מאמר מרדכי סי' שי"ט ס"ק ז', ביאור הלכה שם סע' ד' ד"ה מתוך, חזו"א סי' נ"ד ס"ק ד', ועוד פוסקים, אשר סוברים דאף במחובר שייך בורר, ולכאורה לדידהו עכ"פ נחמיר בנידון דידן, אבל יש לדחות, דגם לשיטתם מותר בנידון דידן, כי הם אוסרים רק באופן שלקח שני מינים מחוברים והפריד הפסולת מהאוכל ואחר הברירה נעשו גופים נפרדים, כגון הורדת קליפה מפרי ומאגוז. משא"כ בנידון דידן הקוביה יחד עם חלקי הריבועים, הרי גם אחרי הברירה נשארים מחוברים כגוף אחד כמו לפני הברירה, ובכה"ג דילמא כו"ע מודו דמותר.

אולם האמת יורה דרכו, שאין כאן מקום להקל כלל אליבא דכו"ע. דנידון דידן אינו בגדר מחובר כלל, דהלא כמתואר לעיל, קוביה הזאת בנויה מהרבה ריבועים שתקועים אחד בשני על ידי מסילות ושיניים, וניתן להזיז כל ריבוע ממקומו ולקבוע לו מקום אחר בקוביה. משל למה הדבר דומה, למשחק של כמה כלי רכב, אשר קבועים במסילות הפרוסים לאורך ורוחב השטח, וביד המשתמש להזיז כל כלי רכב ממקום למקום על המסילות כרצונו, וכל הזמן כל כלי הרכב תקועים ומחוברים בתוך המסילה ואינו נפרד ממנה לעולם. דבוודאי כלפי דיני בורר אין זה נקרא מחובר, לא לפני הברירה ולא לאחריה כמובן. וה"ה בקוביה דידן שהמשתמש מזיז כל ריבוע בנפרד על ידי המסילות ממקומו למקום אחר, ודו"ק. [והדבר הרבה יותר חמור מהא שכתב הבית מנוחה שם דבצלים ושומים אין סברא של מחובר] וכל סברת מחלוקתם באופן שמחוברים יחד ממש, הוא, משום דבמחובר ממש יש לטעון שאין זה בגדר בורר, אלא בגדר חותך.

רק יש לדון דתלוי מאיזה סוג ילד מדובר, מילד שהוא מיומן במשחק לבין ילד רגיל שהוא מיומן רק במקצת שהוא לא יכול להגיע לדרגה שיכול לסדר כל צד בצבעו, דילד המיומן לפני שהוא מתחיל להזיז, כבר תיכנן בדיוק איך לסדר. ולדוגמא כשהוא מוציא ריבוע שחור מתוך ריבועים לבנים, כבר שם את השחור במקומו לעתיד. משא"כ ילד שמיומן רק במקצת, כשמוציא את השחור, עיקר תכליתו לסלק אותו מבין הלבנים, ונמצא הילד המיומן עושה מעשה ברירה של מיון שני מינים לצורך לאלתר ויש לומר דשפיר דמי, משא"כ הילד שמיומן במקצת, עושה מעשה ברירה של פסולת מתוך אוכל ואסור. כמבואר בשו"ע שי"ט סע' ג' וביאור הלכה שם בענין שני מינים, שאם מסלק את המין שאינו צריך עכשיו דנחשב כבורר פסולות מתוך האוכל.

ורק נשאר לדון אם תיקון של משחק נחשב תיקון כדי לומר שעבר על איסור בורר, דאפשר דלא נחשב שתיקן דבר מה, דהרי אין זה רק משחק, או כיון שזה כל המטרה של המשחק, להגיע לשלב של הסיום שהוא מעשה ברירה זה גופא נחשב תיקון להמשתמש, דיש לו סיפוק והנאה ממה שביצע את הברירה בהצלחה.

ונראה גם שאינו דומה למה שהפוסקים דנים בסברות להקל בענין בניית אבני פלא (לגו) וכדומה לילדים, דשם הסברא להקל משום דדומה לכסוי כלים דעשוים לפתחן ולסגרן תמיד, דאפילו אם מחוזק היטב על ידי שרוי"ף מותר, (עיין משנ"ב סי' שי"ג ס"ק מ"ה), וגם כיון דאינו עומד להתקיים כלל אפשר דאפילו בנין עראי אינו, וכל הסברות הנ"ל שייכים רק במלאכת בונה, דשם מצינו בחז"ל ובפוסקים הבדלים בין בנין קבע לבנין עראי, וזאת משום דשם בנין שייך רק בבנין אמיתי וקבוע.

משא"כ בבורר שלא מצינו בחז"ל ובפוסקים הבדלים בין בורר לצורך עראי, בין בורר לצורך קבוע, ובפשטות בכל האופנים שם בורר ותיקון עליו. (עכ"ל הגרמ"מ פוקס שליט"א).

דעת בעל "אבני דרך" שליט"א

ג הגאון רבי אלחנן פרינץ שליט"א בעל "אבני דרך", כתב בזה, וז"ל: לאחרונה ילדים רבים משחקים בקוביה הונגרית. בקוביה זו יש לסדר שכל צד יהיה בצבע אחד (ישנם ששה צדדים וששה צבעים), באופן שמזיזים את הקוביות הקטנות הנמצאות בתוך הקוביה הגדולה, שבה הריבועים מעורבבים (בצבעים שונים). המטרה שבכל צד יהיו ריבועים קטנים מצבע אחד. ושאלני מח"ס גם אני אודך, האם מותר לשחק (ולסדר) בקוביה זו בשבת מצד סידור החלקים (כעין ציור/כתיבה) והן מדין הלכות בורר (ואנכי מתייחס בשאלה זו רק לקוביה הונגרית העומדת מולי, והיא שבכל צד יש תשעה ריבועים קטנים).

אמנם התפארת ישראל (כלכלת שבת, מלאכת בורר אות ז) החמיר דכל דבר שאינו מאכל, אין בו חילוק בין בורר פסולת מאוכל או אוכל מפסולת ובשניהם חייב. וההיגיון אומר דברירה היא איננה רק במאכל, דהרי במשכן בררו בסממנים, אף שלא היו לאכילה. ואף שראיתי שבשו"ת להורות נתן (ג, כא) הביא את תשובת רעק"א (א, כ) דכמו שלש וטוחן מיירי בגידולי קרקע, ה"ה זורה, בורר ומרקד. עיין באגלי טל (בורר סקכ"א) דביאר דאף בבורר שאינו לאכילה קיימת המלאכה של בורר. ונציין כי מהפוסקים משמע שדין ברירה באוכל דינו כמו שאר דיני הברירה (לא יותר קל ולא יותר חמור), כמובא בט"ז (שיט, סקי"ב), במשנה ברורה (שיט, סקי"ד) ובשאר אחרונים. ואציין כי יש שדנו בבורר רק כשהתערובת פוגמת (עיין שו"ת תשובות והנהגות ב, קפה).

ומצינו דביאר בערוך השלחן (שיט) דבדבר הניכר הרבה לעין הרואה, לא שייך בזה ברירה, אלא נטילה בעלמא. וכמו כן, הוסיף שם "בכל הדברים שאנו צריכים כעת ללבוש הבגדים ולהשתמש בכלים וללמוד בספרים הוי כשעת אכילה, ולא שייך בזה ברירה".

ולפי"ז פוסקים רבים הקלו, דברירה היא דווקא בדבר הבלול והמעורב, וכבר כתב באור שמח (שבת ח, יא) דעפי"ז "הבורר כלי מתוך כלי לא שייך בזה דין בורר... דבמלאכת בורר צריך שיהיו בלולין, וזה לא שייך לא בכלים ולא בבגדים", וכ"כ היסודי ישורון, שו"ת מהרש"ג (א, לז. נד. נז), שו"ת באר משה (ו, סח), שו"ת יביע

אומר (ה, לא) ושו״ת ציץ אליעזר (יב, לה).

אולם רבים החמירו דקיים איסור ברירה גם בדברים הניכרים, כמובא בשו״ת אז נדברו (א, כה), שו״ת אגרות משה (אורח-חיים ד, עד אות יב) ושמירת שבת כהלכתה (ג, עו-פד). אך כאשר עושה את הפעולה לאלתר, ומוציא את מה שחפץ, נראה דיודו כולם להקל, בדבר הניכר. וה״ה בשאלתנו.

ועוד, צ״ע האם יש כאן תערובת, דהכל מין אחד הוא. ואמר הגר״נ קופשיץ דאם נחמיר בזה, נצטרך לאסור גם לדפדף בספר בכדי למצוא עמוד מסויים, שכן גם שם הוא מזיז את העמודים שאינו צריך עד שמגיע לעמוד הנצרך. וכתב בארחות שבת (ג, מה) שלא נימא איסור בורר אלא באופן שמוציא את החפץ או הפסולת מתוך התערובת, אך אם אינו מוציא, אלא מזיז ממקום למקום בתערובת והכל נשאר מעורב כבתחילה, הרי זה מותר.

יתרה מכך, אצלנו נראה דאין הדבר חשיב כאוכל ופסולת, שהרי המטרה והתכלית היא עצם המשחק, ולא רק התוצאה הסופית של סידור הקוביה, ועולה מכאן דאין הכא אוכל ופסולת, דהרי גם הצבעים שהוא מזיז בכדי להגיע לצבע הרצוי הם אוכל, שהרי הם גם כן מטרתו במשחק (וכן כתב לי הגר״מ פטרפרוינד. ותשואות חן חן על כל סייעו בתשובה זו).

סברא נוספת להתיר משחק בקוביה הנוגרית מצד דין בורר, הוא ע״פ מה שמובא בספר ארחות שבת (ג, טו) להתיר במי שהיו לפניו שני מיני אוכלים מעורבים ומעונין להפרידם זה מזה על מנת לאכול את האחד מהם מיד ואת השני אחרי הראשון (כגון: מרק עם ירקות, ומעוניין לאכול את המרק בפני עצמו ואח״כ את הירקות). וטעם ההיתר הוא דסו״ס חל על המעשה שם דרך אכילה הואיל ועתיד לאכול את המין שמוציא מהתערובת בהמשך סעודתו וזה נידון כבורר לאכילה לאלתר. מעתה, נוכל לומר אצלנו דיש להתיר לשחק בקוביה, שהרי מיד אחר שמסיים צבע אחד, הוא יסדר את הצבע השני שאותו הוא סילק כעת. [ונראה שבאופן זה יתיר גם האגרות משה (אשר החמיר באכילת שני מינים, זה אחר זה), דשם יש לו עניין לאוכל אחד (מין מסויים) לפני המין השני. בעוד בקוביא, לא אכפת לו, מה יסדר קודם].

ובעניין קוביה הונגרית כתב בשמירת שבת כהלכתה (טז, כה) להתיר לשחק בזה באופן שמזיז את הריבועים, וחלקי המשחק מחוברים זה לזה. אולם העיר שם כי אם ״על ידי הזזת החלקים במשחק נוצרת תמונה, אסור להזיזם״. וכן איתא בשלחן שלמה (שם הערה כח). וע״ע בזה במנוחת אהבה (ח״ג כב, יז). וכן מפורש בחוט שני (שבת ב עמוד רנא) להתיר לשחק בקוביה הונגרית בשבת.

וראיתי דהכי העלה להקל בעניין משחק בקוביה הונגרית בשבת בספר פסקי תשובות (שם אות יט) ובתוך דבריו כתב: ״... אפשר לנקוט כהמקילין לילדים קודם גיל מצוות. וכן משחקי קוביות אשר עשויים בחלקים המחוברים זה לזה ומסתובבים אנה ואנה... אם בכל קוביה יש אות שלמה... או צבע כלשהו, אין איסור לשחק בהם ולהעמידם כפי רצונו זה ליד זה בסדר הנכון״, והמשיך שם דזה מיירי כאשר אין משמעות למה שעושה, והעיר שם בהערה 971: ״ולסדר בכל צד צבע מסויים (קוביה הונגרית) אינו בכלל ציור בעל משמעות, ופשוט״. וכ״כ להקל בספר פניני הלכה (הלכות שבת, הרחבות, פרק יח). (עכ״ל הגר״א פרינץ שליט״א).

דעת הרב גנוט שליט״א

ד הגאון רבי שמואל ברוך גנוט שליט״א, מח״ס ויאמר שמואל״, ושא״ס, כתב לי וז״ל: בדבר שאלתו בדין בורר במשחק הקוביה ההונגרית בשבת. במשחק זה מופיעים קוביות בצבעים שונים בעירבוב, וזהו כל כוונת המשחק, ליקח קוביות מעורבבות ולסדרן, כאשר המשחק הוא לסדר את שש צלעות הקוביה, כשכל צלע מורכב מקוביות בצבע אחר. והנה העוסק בסידור הקוביות הצהובות עוסק כעת רק בהם, ומרחיק את כל יתר הצבעים לצד השני, וא״כ ברגע זה של המשחק, הקוביות הצהובות נחשבות אצלו ל׳אוכל׳ ואילו יתר הקוביות- ל׳פסולת׳. וא״כ כשמזיז את יתר הקוביות, שכעת אינו חפץ בהם, לכאורה עוסק הוא ב׳פסולת׳ ולא באוכל, והרי אנן קי״ל דבעי׳ ג׳ תנאים לברירה המותרת, שיהיה אוכל מתוך פסולת, שיברור ביד ושיברור לאלתר.

ואמנם נראה שכיון שכל הקוביות הם בגוף אחד, והגם שיזיזם מצד לצד בסדר מסויים, עדיין כולם ישארו יחדיו מחוברים בקוביה אחת, אין זה חשוב ברור.

זאת ועוד נראה שכל הקוביות נחשבות ל׳אוכל׳, כיון שהגם שברגע זה כוונתו לעסוק רק בסידור הקוביות הצהובות, אך הרי כשיסיים לסדרן, יעבור לסדר את יתר הצבעים, ובהרבה מקרים משחקים בזה באופן שגם אם עסוקים בקוביות בצבע אחד, עדיין משתדלים שהצבע בו יתעסקו בהמשך, יהיה באזור ויסודר גם הוא בערך, כדי להקל על המשך סידור יתר הצבעים. ובנוסף, כיון שבסוף דבר המשחק ממשיך מיד לסדר גם את יתר סדרות הצבעים, א״כ למרות שברגע זה מתמקד הוא בצבע הצהוב, הרי מיד יעבור לצבע האדום, ומביטים על כל הקוביות כמשחק אחד, בו כל הקוביות נצרכים לו, וא״כ כל הקוביות הם בגדר ׳אוכל׳ ולא ׳פסולת׳.

מלבד זאת, הרי בסיום המשחק שבים ומערבבים שוב את הקוביות ושבים לסדרן, וחוזר חלילה. ומצינו בשו״ת מהרש״ג (ח״א או״ח סי׳ לז) שכתב וז״ל: ״נראה דבמלאכת בורר לא שייך אלא במידי דלאחר שיברור, אין הדרך לחזור ולערב הדברים, כמו בכל פסולת הנברר מן האוכל, דלאחר הברירה שוב אין מערבין הפסולת עם האוכל וכה״ג היה במלאכת המשכן, וכן בשני אוכלים בסי׳ שי״ט מיירי ג״כ בכה״ג שלאחר שבוררין האוכל מתוך חבירו, אין חוזרין ומערבין יחד שני האוכלין, ובכה״ג נראין הדברים דהלקיחה לשם ברירה הוא. אבל כמו בנידון שלנו (שהגבאי בורר את דפי העולים לתורה כדי לסמן את סכומי נדבותיהם- שב״ג) לענין הפתקאות, דהמנהג הוא שלאחר שכבר כתבו במוצ״ש מה שנדר כל איש ואיש, חוזרין ומערבין הפתקאות, א״כ נראה דלקיחת הפתקא בשב״ק לאו ברירא הוא, אלא נטילה ממקומו הוא, שמקומו הוא להבביות מונח בתוך הכיס, א״כ לדעתי לאו בורר הוא כלל״, עכ״ל ועי״ש בארוכה. ושם בסי׳ נד וסי׳ נז. ועי׳ בשש״כ פ״ג הערה ר״כ.

ובנדו״ד הדבר קל יותר, כיון שהכל הוא דרך משחק ומיד בתום המשחק מערבבו שוב, שאם לא יעשה כן, לא יוכל להמשיך ולשחק בקוביה זו, שכל תכליתה היא העירבוב והסידור התמידי שלה, וחוזר חלילה.

והנה מלבד זאת מסתבר להתיר הדבר, כיון שגם אם ברגע זה עסוק הוא בסידור כל הקוביות הצהובות, והקוביות האדומות נחשבות אצלו ל׳פסולת׳, הרי כשיסיים את סידור הקוביות הצהובות, יקח מיד את הקוביות האדומות והם ייחשבו אצלו ל׳אוכל׳, ונמצא שבורר כעת מין אחד מתוך מין שני, כאשר תיכף

ומיד ירצה את המין השני. ומצינו בס' איל משולש (פ"ו ס"ד) בשם מרן הגרי"ש אלישיב זי"ע ועוד גדולי תורה שכאשר היו לפניו שני מינים מעורבים ורוצה להפרידם זה מזה, כדי לאכול כעת את המין הראשון ולאחר מכן את המין השני, כמו במרק שיש בו עוף וירקות, ורוצה לאכול כעת את המרק, ובמנה הבאה את העוף והירקות, שיכול לברור איזה מין שירצה, כיון דסו"ס חל על מעשהו שם דרך אכילה, הואיל ובכוונתו לאכול בהמשך סעודת השבת את המין שהוציא מהתערובת והכל נחשב כבורר לאכילה לאלתר.

וא"כ זהו המקרה דנן, בו האדם בורר קוביות מצבע אחד מתוך קוביות הצבעים האחרים, כאשר בכוונתו לברור לעצמו תיכף ומיד את הקוביות האחרות, וכה"ג מותר.

ואמנם לדעת מרן האגרות משה זי"ע (מובא בס' הלכות שבת להגר"ש איידר, מלאכת בורר הערה קמח) אסור להוציא את המין שאינו מעוניין לאוכלו מיד, למרות שדעתו לאוכלו באותה הסעודה אחר אכילת המין הראשון, דלדעתו כעת חיה המין השני נחשב אצלו לפסולת. ובס' אורחות שבת (ח"א פ"ג טו) הביאו לב' הדעות הללו. וא"כ נמצא שבסברה זו נחלקו פוסקי דורינו.

וגיסי יקירי הרה"ג רבי יצחק צבי שוגרמן העיר לי בזה וז"ל: לדבריך לכאורה גם להאגר"מ יש להתיר, דהאגר"מ דן כשכעת הוא מעונין ב'מנה ראשונה' או עכ"פ אוכל זה, משא"כ הכא הרי לא אכפת לו דוקא אם הצבע האדום יקדם לצהוב וכו', והוא ישמח בשניהם כעת יחדיו, אם למשל כעת הצבע האחר יסתדר מאליו, א"כ מסתבר שא"א להחיל שם של 'פסולת' כלל על הצהוב. אבל לעצם הענין נראה דאין כאן כלל את ההיתר של בורר אוכל מפסולת, משום שהיתר זה לרוב הראשונים ענינו משום 'דרך אכילה', אבל במין בעלמא שאינו מתכוין להשתמש במה שממיין, אלא נהנה מעצם מה שמיין, לכאורה יש כאן איסור תורה של בורר. ומעולם לא שמענו שמותר לברור ולמיין אם נהנה מעצם המיון והברירה שיהיה מבורר ויפה, וכל ההיתר זה רק כשמוטפל למיון או לברירה מטרה אחרת שאליה מוטפל הברירה, אז מקבלת הברירה את השם של הפעולה העיקרית, והבן. ולכאורה היות שמהותו של כל משחק זה הוא מיון, יש לחוש לאיסור דאוריתא ממש, עכ"ד גיסי שליט"א.

וכוונתו דהנה סיבת היתר ברירת אוכל מתוך פסולת יסודה דכה"ג ל"ח כבורר לאוצר אלא דרך אכילה היא, וכמש"כ הגר"ז בסי' שי"ט א' עפ"ד הרמב"ן והרשב"א (שבת עד, א). ולהבנת התוס' (שבת עד, א ד"ה בורר ואוכל) הבורר לאכילה אי"ז דרך ברירה. וכה"ג דרוצה במלאכת המיון גרידא, יתכן דל"ש ביה ההיתר של 'דרך אכילה' ואולי גם חשוב דרך ברירה. (אם כי זה לא ברירא, כיון דסו"ס גם אינו בורר לאוצר, ואכמ"ל)

והשבתי לו דאדרבה, סברתו המצויינת דהכא אינו רוצה את מה שמיין, אלא את עצם המיון, היא סברא להתיר, לפחות לענין דאוריתא, כיון שבמשכן מיינו דברים לצורך שימושם, ולא לשם שעשוע המיון גרידא. ומלבד זאת, מסתבר לחלוק על עצם סברתו מבחינה מציאותית, משום שאף שכוונתו הכללית של המשחק היא להראות את כוחו במיון, וזהו האתגר שבמשחק, למיין את החלקים, אך מ"מ כעת רצונו הוא לסדר את הצבעים, והצבע אותו הוא מסדר נחשב אצלו ל'אוכל', ושאר הצבעים- ל'פסולת'. כמובן שלא הגעתי להוראה ואני עני רק שוטח את מחשבותי בענין, ולא להלכה למעשה. (עכ"ל הגרש"ב גנוט שליט"א).

סיפור לשבת

מה' מצעדי גבר כוננו

מספר רבי בן ציון סנה: יהודי בשם ר' יחזקאל לנדא מארה"ב התקשר אלי, וסיפר בהתרגשות את אשר אירע עמו: הוא עבד אצל מעסיק גוי כגרפיקאי, ויום אחד מכר הבוס שלו את העסק לאדם אחר. בעל הבית החדש פיטר חלק מן העובדים, וביניהם את ר' יחזקאל. הייתה זו מכה קשה לר' יחזקאל, שהתקשה במציאת מקום עבודה חדש. עברו חודשיים ושלושה, ור' יחזקאל לא מצליח למצוא עבודה. אולם מתוך הייאוש והחשיכה, נדלק לו אור של רוחניות: 'יש בורא לעולם, והפרנסה ממנו. צריך להתפלל אליו!' חשב לעצמו, והתחיל להתפלל מעומק הלב ובכוונה גדולה, ולא רק על כסף... התפלל והתפלל, אך שינוי לטובה לא ראה. החליט ר' יחזקאל לקבוע שעורי תורה בבוקר ובערב, ואכן כך עשה, אך שינוי לטובה - עדין לא ראה.

כמעט שהתחיל להתרעם ר"ל, אך היצר הטוב גבר בו, והוא אמר לעצמו: "וכי אני מתפלל ולומד רק כדי שהקב"ה ייתן לי פרנסה?! ומה יהיה לאחר שאזכה לפרנסה, האם יתקיים בי ח"ו 'ויושמן ישרון ויבעט'?! לאו! ריבונו של עולם, אני מבטיח בלי נדר להמשיך בקביעת עתים לתורה, בין אם תהיה לי פרנסה ברווח ובין אם לא. אין אני לומד תורה כדי שיהיה כסף בכיסי, אלא כדי לעשות רצונך ית'!". יומיים לאחר מכן ראה מודעה: 'חברה גדולה מחפשת גרפיקאי מומחה!' ר' יחזקאל מיהר ושלח קורות חיים, וכבר באותו לילה התקשרו אליו כדי לקבוע ראיון עבודה ליום המחרת. ר' יחזקאל קיווה מאד להצליח בראיון ולקבל את העבודה, אך התעוררה בעיה; השעה שקבעו לראיון הייתה בדיוק

המשך בעמוד הבא...

שעת השיעור. ר' יחזקאל עמד בניסיון, ועל אף שחשש להפסיד את ההזדמנות למשרה המוצלחת, אמר לנציג החברה: "אני מצטער, אך בשעה זו לא אוכל לבוא לראיון, מאחר שיש לי שיעור תורה שאותו אני לא מוכן להפסיד. האם אוכל לבוא בזמן אחר?" להפתעתו של ר' יחזקאל, השיב האיש באדיבות: "אין בעיה, נקבע לשעה מאוחרת יותר".

על המשך התגלגלות העניינים סיפר ר' יחזקאל: למחרת. מיד לאחר השיעור, יצאתי ברכבי לכוון העיר. האצתי למהירות הגבוהה ביותר שמתיר החוק בכביש זה, מאחר שהיה לי חשוב מאד להגיע בזמן לראיון העבודה. לפתע אני חש בריח של פלסטיק שרוף. עצרתי את הרכב, ויצאתי כדי לבדוק את הסיבה לריח. חיפשתי את מקור הבעיה, אך לא הצלחתי למצוא דבר. חזרתי לאוטו, וניסיתי להתניע, אך הרכב נותר דומם לחלוטין. אי אפשר להתניע, אי אפשר לנסוע אפילו מילימטר!. נלחצתי מאד. עמדתי לצד הכביש, שהיה די שומם, וקיוויתי שמישהו יעצור וייקח אותי טרמפ. חשבתי לעצמי: 'מה קורה פה?! הן אני הייתי כל כך בסדר, התחזקתי בלימוד תורה בשיעור היומי ובתפילה, למרות הסכנה שאאבד המשרה הנחשקת. מדוע זה קורה לי? נראה שאני עומד לאחר לראיון, ועכשיו אין ספק שלא ירצו לקבל אותי לעבודה, עובד שכבר בראיון הראשון לא מוכן להתגמש ולבוא בזמן שקובעים לו, וכשבאים לקראתו וקובעים לו מועד אחר לפי בקשתו, הוא מעז לאחר לפגישה... מי ירצה עובד כזה?!' חשבתי להתקשר לאחד ממכרי שיבוא לקחת אותי, אך הסוללה של הטלפון הניד לא עובדת... עמדתי כך בשולי הכביש במשך שעה וחצי!. בזמן הזה התפללתי אל ה' שיעזור לי, וגם התחזקתי באמונה.

אמרתי לעצמי: 'כל מה שה' עושה - זה לטובה, כמו שנאמר "טוב ה' לכל", אין ספק שמה שקורה פה עכשיו זה טוב אמיתי!. לפתע עוצר לידי רכב יוקרתי מאד. "מה הבעיה?" שאל אותי הנהג. ספרתי לו שאני צריך להגיע בדחיפות לעיר, והרכב שלי תקוע. "אני ממהר מאד", אמר בעל הרכב, " אם אתה רוצה - תיכנס לאוטו, ותיסע איתי עד הכניסה לעיר, ומשם תסתדר איכשהו". נכנסתי לרכב, והאיש החל לנסוע. הודיתי לה' על שאגיע לפחות למקום יישוב, ולא להיתקע חסר אונים בשולי כביש נידח. תוך כדי הנסיעה התפתחה שיחה ביני לבין הנהג. הנהג סיפר שהגיע לכביש הנידח בטעות. הוא לא יכול להבין איך התרחשה הטעות המשונה הזאת, מאחר שכבר 14 שנים הוא נוסע במסלול מסוים, ומעולם לא טעה. רק היום נכנס בטעות בפניה לא נכונה, וכך הגיע לכביש הנידח, שבו מצא אותי עומד מסכן וחסר ישע. האיש שאל אותי במה אני עוסק.

ספרתי לו שאני גרפיקאי מנוסה, אך זה כמה חדשים שאין לי עבודה. גם ספרתי לו שהייתי בדרכי לראיון בחברה מסוימת, ואני מקווה מאיד שיקבלו אותי לעבודה שם. האיש קפץ ממקומו, נעץ בי מבט, ושאל: "אתה גרפיקאי בעל ניסיון? מה אתה אומר!" הופתעתי מתגובתו החריגה. מה כל כך מיוחד בזה שאני גרפיקאי? הוא מלמל לעצמו: "איזה סיפור יש לנו כאן, איזה סיפור", "תשמע", "אני בעלים של חברה די גדולה. אתמול פיטרתי את הגרפיקאי שלנו, כי התברר שהוא מעל באמון שנתתי בו וגרם לנו נזקים לא פשוטים. העובדים האחרים ביקשו מאד שאחזיר אותו לעבודה, כי הם לא יכולים לעבוד בלי גרפיקאי מקצועי. חשבתי שעד שאמצא גרפיקאי טוב, עלול לעבור זמן רב מדי. אני זקוק לגרפיקאי עכשיו, ומיד. ופתאום אני מוצא גרפיקאי בעל ניסיון עומד ומחכה חסר ישע על שוליו של כביש שומם, שהגעתי אליו בטעות מוזרה לחלוטין... תגיד, מה דעתך לבוא איתי עכשיו, ולהראות לי את הביצועים שלך בגרפיקה?" את הראיון שנקבע לי כבר הפסדתי. מאוחר מדי.

הנהג השאיל לי את הטלפון שלו, והתקשרתי אל החברה. הסברתי להם שנתקעתי בדרך, ומשום כך אין לי אפשרות להגיע בזמן שנקבע. סיכמנו שאהיה איתם בקשר למחרת, והמשכתי בנסיעה עם אותו איש. הוא בחן את תיק העבודות שלי, בדק היכולות שלי בסוג העבודה שנדרש אצלם בחברה, וקיבל אותי לאלתר לעבודה אצלם. עכשיו כבר יכולתי לראות, אפילו בעיני בשר ודם, את טובתו הגדולה של הקב"ה. העבודה בחברה הזאת הייתה טובה בהרבה מהעבודה שיכולתי להשיג בראיון שנקבע; בחברה של 'הנהג' היו הבוס ומרבית העובדים יהודים, ובנוסף, המשכורת שם גבוהה יותר, וזמן הנסיעה לעבודה קצר יותר. נסתרות הן דרכי ה', אך אין ספק שתמיד אנחנו צריכים לזכור כי מלימוד תורה ומקיום מצוות לא מגיע שום הפסד, אלא רק שכר טוב! (ומתוך האור/ יו"ר עזר מציון, הרב חנניה צ'ולק שליט"א).

שביבים / שאול שיף

"להרבות השלום והרעות"

אור גדול זרח ביוון לפני 500 שנה, עת נולד בה הדרשן והפייטן והמקובל האלוקי רבי שלמה הלוי אלקבץ בעיר סלוניקי. בצעירותו קיבל תורה מרבן של כל בני גולת ספרד, החכם רבי יוסף טאיטצאק ממגורשי ספרד, שנודע בקדושתו המיוחדת וגדלותו התורנית. בשנת רפ"ט נשא רבי שלמה אלקבץ לאשה את בתו של ר' יצחק הכהן מגדולי עשירי סלוניקי. בהיותו חתן, הכין רבנו את המהדורה הראשונה לספרו 'מנות הלוי' המפרש את המגילה באופן מופלא ומקיף, ושלחו לבית חותנו עבור כלתו כמשלוח מנות ביום הפורים.

תשוקה גדולה וכיסופים עצומים היו לו לרבנו לעלות לארץ הקודש ולחונן את עפרה, וכך כתב לימים לרבו ה'בית יוסף':

"שלמות ארץ ישראל היא בעצמותה ממש, כי היא הייתה הנקודה הראשונה בבריאה. כמו שיש ארץ מגדלת פירות יותר מזולתה, ויש מוצא הכסף והזהב והאבנים טובות ומרגליות במקום זולת מקום - כן כל השלמויות נמשכות מהארץ הזאת, ולכן נקראה עיר הצדק שהצדק צומח בה וכן שאר השלמויות".

בשנת רצ"ו השלים רבנו את חפצו וקבע מושבו בעיר הקודש צפת ת"ו, בה עלה ונתעלה בלימוד תורת הסוד וסביבו התקבצו תלמידים מובחרים ללימוד הקבלה ובהם הרמ"ק רבו של האריז"ל. בצפת נחה על רבנו רוח ממרום וחיבר את הפיוט המפורסם 'לכה דודי' שהתקבל בכל עם ישראל כחלק מתפילת קבלת שבת. שם גם חיבר ככל הנראה את המהדורה הסופית של ספרו 'מנות הלוי' על מגילת אסתר.

בספרו 'מנות הלוי' מציג רבי שלמה אלקבץ טעם חדש למצוות משלוח מנות בחג הפורים. לדעת בעל תרומת הדשן (סימן קי"א), טעם המצווה הוא בכדי שיהיה ביכולתו של כל אדם לקיים את מצוות סעודת פורים כראוי, ולכן מצינו בגמרא שהאמוראים אביי ורב חנינא היו מחליפים ביניהם את סעודתם, שכן זו מטרת משלוח המנות. לעומת זאת בספר מנות הלוי כתב טעם אחר: "להרבות השלום והרעות, היפך מרגילתו [מדיבורו] של הצר שאמר מפוזר ומפורד". כלומר, בניגוד לדעת תרומת הדשן שעיקר המצווה היא לוודא שלמקבל המנות תהיה האפשרות לקיים סעודת פורים, לדעת רבי שלמה אלקבץ, המטרה העיקרית היא שנותן המנות יביע את אהבתו וחיבתו לידידו.

פוסקי ההלכה במשך הדורות הציעו עשרות הבדלים הלכתיים שייתכנו בין שתי הדעות, כגון בשאלה המעניינת שהעלה בעל שאגת אריה בספרו טורי אבן על מסכת מגילה: האם ניתן לקיים מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים בסעודה אחת אותה יעניק לעני?

לפי דעת תרומת הדשן יתכן שיוצא ידי חובת שתי המצוות, משום שמטרת משלוח המנות היא לאפשר לחבר לאכול סעודת פורים והדבר מתבצע גם במקרה זה; אך לפי דעת מנות הלוי יתכן שאינו יוצא ידי חובה, שהרי לא ניכר בנתינתו שנוהג בשלום וברעות עם ידידיו, אלא רק שמרחם על הזולת מפני עניותו.

ארץ ישראל מאחדת את עם ישראל

/ הרב תומר אנגלסמן

הקרש הארוך ביותר מכל הקרשים שנעשו למשכן נקרא הבריח התיכון ותפקידו היה לאחד את כל הקרשים כדי שיעמדו ישרים וצמודים זה לזה. התורה ייחדה פסוק מפורש לעשייתו כי הוא היה מעשה אומנות קשה ביותר לביצוע. זאת, משום שהכינו את הקרש באופן כל כך מדויק וישר כדי שימלא את ייעודו, לעבור בתוך כל קרשי המשכן מן הקצה אל הקצה לאורך שלושים אמה.

הרב ישעשר טייכטל, שכתב את ספרו 'אם הבנים שמחה' בתוך מעמקי השאול של השואה, ביקש מעם ישראל להתאחד! הוא כתב בספרו שהתקווה של עם ישראל לגאולה היא רק בתנאי שנתאחד באחדות גמורה כי אם נהיה באחדות נזכה לישועה אמתית בעזרת ה'.

מהי המצווה שכדאי לעסוק בה כדי להתאחד? ההצעה של הרב טייכטל הייתה שכל עם ישראל יהיה עסוק במצווה אחת שתאחד את כל סוגי היהודים מכל קצווי העולם. מהי מצווה זאת? כתב הרב טייכטל שהיא מצוות בניינה ויישובה של ארץ ישראל. הרב טייכטל מדמה מצווה זאת לבריח התיכון במשכן כי כמו שקרש זה איחד את כל הקרשים כך ארץ ישראל מסוגלת לאחד את כולם סביבה. זאת מדוע? כי מצוות יישוב הארץ היא כמו בית חרושת גדול שעובדים בו אנשים שונים אחד מהשני, ואפילו עושים כל אחד מלאכה שונה, המפעל עצמו מלכד את כל העובדים בו לדבר אחד, והרי שכך גם ארץ ישראל שעושה את ישראל לעם אחד ומאוחד!

המזוזות: מעבר מדירה לדירה

נשאלה השאלה האם נכון הדבר שיש חשש סכנה למי שמוציא את המזוזות בביתו כאשר הוא עוזב ועובר לבית אחר, ואם יש בזה חשש סכנה, מה יעשה מי שהשקיע סכום כסף גדול במזוזות מהודרות?

תשובה: בגמרא במסכת בבא מציעא (דף קב.) תנו רבנן, המשכיר בית לחבירו, על השוכר לעשות מזוזה, וכשהוא יוצא ועוזב את הבית ששכר לעבור לדירה אחרת, לא יטלנה בידו ויצא, אלא ישאיר את המזוזות קבועות בבית שעוזב. ומעשה באחד שנטל את המזוזה (כדי להעבירה לבית שהולך לגור בו), וקבר את אשתו ואת שני בניו. (דהיינו שאף כשאדם עובר דירה, אסור לו לקחת את המזוזות מן הבית שהוא עוזב, ואם הוא עושה כן, יש סכנה שחס ושלום ימותו אשתו ובניו).

ובנימוקי יוסף (שחיבר אחד מאחרוני הראשונים, רבינו יוסף חביבא, מגאוני ספרד). כתב בשם הריטב"א בטעם הדבר שאסור ליטול את המזוזות מן הבית שעוזב אותו, לפי שעל ידי המזוזות חלה קדושת השכינה על הבית, ובנטילת המזוזות מסתלקת השכינה.

ובחידושי הריטב"א למסכת בבא מציעא כתב טעם לסכנה שיש בסילוק המזוזות, לפי שהמזוזה עומדת בפתח לשמירה על הדרים

בבית, ולכן המסלק את המזוזות מן הבית גורם סכנה לאותם שיבואו לדור בבית אחריו, לפיכך מידה כנגד מידה, מה הוא לא חשש למיתת בני חבירו הצריכים שמירה, וכשאינם משומרים הם עלולים למות, כן קרה לאותו אדם שנטל המזוזות וקבר את אשתו ובניו. ומובן שיש עומק בטעם זה, שהרי עיקר החיוב לשים מזוזות מוטל על הדיירים החדשים שבאים לדירה ולא על זה שדר בה מקודם. ומכל מקום כך הם הדברים על פי פשטן, לפי שחששו חכמים מאד לסכנה שיש בהעדר מזוזות בבית ישראל, ולפי שאפשר שהדיירים החדשים ישתהו איזה זמן עד קביעת המזוזות החדשות, אסרו על הדיירים שעוזבים ליטול עמם את המזוזות.

ואם יש לו בביתו מזוזות מהודרות ויקרות ביותר, וקשה לו להשיג מזוזות יקרות כמותן, כתב מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל, שיש להקל ליטול המזוזות באופן שיטלם לצורך בדיקתן אם הן כשרות, ומיד יקבע במקומן מזוזות אחרות כשרות פשוטות, ואחר כך כשיקבל את המזוזות מן הבודק, יטלם לעצמו לביתו החדש. שבאופן כזה אין כל חשש, שהרי חכמים לא חששו אלא מפני הדייר החדש שמא ישתהה בקביעת המזוזה ויבואו בניו לסכנה, אבל באופן שהוא עצמו קובע מיד מזוזות אחרות אין כל חשש. וטוב לעשות כן מספר ימים קודם עזיבתו את הדירה. ויכול לתבוע מהדייר החדש את מחיר המזוזות שמשאיר לו.

וכאן המקום להזכיר, כי מצב המזוזות בשוק הוא בכי רע בהרבה מקומות, ואסור לקנות מזוזה ממי שאינו ירא שמים, שהרבה מאד מהמזוזות הנמכרות אינם כשרות כלל וכלל, וצריך כל אדם לשים לבו לכך, ואם אינו יודע מקור המזוזות שלו ומה טיבן, ילך אצל בודק מזוזות ויעשה שאלת חכם כיצד יש לנהוג, ואם יש צורך בכך ירכוש לעצמו מזוזות מסוחר ירא שמים בתכלית, שרוכש את המזוזות מסופרים יראים ושלמים, לקיים מצוה יקרה זו כדתה.

הוספה חשובה: נתבאר שאסור להוציא מפתחי הבית את המזוזות, גם כאשר עוברים דירה. ונשאלה שאלה מרבים מאד מהלומדים תושבי חוץ לארץ, האם גם כאשר הדייר הבא המגיע לדור בדירה הוא גוי, יש להשאיר את המזוזות, או לא. והתשובה לזה היא שאין להשאיר את המזוזות בבית כאשר הדייר הבא אחר כך הוא אינו יהודי, מפני שהמזוזות אינן שייכות אלא לעם ישראל, ואין בזה שייכות אצל אחרים כלל. וכמבואר בשלחן ערוך יורה דעה (סי' רצא ס"ב).

■ עיני הדג של "המשגיחים"

"מזל אדר דגים", אבל מפקחי הכשרות בסין הרחוקה אינם סומכים על המזל בכל הנוגע לכשרות הדגים שיגיעו אליכם הביתה.

"לפני כשנה, יצאתי עם משגיח נוסף למפעל לייצור דגים בשני מקומות שונים בסין" - סיפר הרב יוסף דורפמן, מפקח כשרות ותיק. "המפעל הראשון היה בצפון סין, כאשר בחוץ הטמפרטורה מינוס 12 מעלות. קר עד כדי כך, שהיינו מתלוצצים ואומרים: 'אני נכנס כמה דקות למקפיא (מינוס 01) על מנת להתחמם קצת'. "כאשר הגענו למפעל, הדבר הראשון שעשינו זו בדיקה שלא הכינו עבורנו מראש את הסחורה או את חלק מהסחורה, לפני שמתחילים את הייצור. אנו סורקים את המפעל ואת המקפיאים, מחפשים לראות אולי נמצא איזה סימן שארזו כבר סחורה עבורנו.

"חשוב לציין שמדובר במפעלים גדולים מאד, ובמקפיאים ענקיים שחלקם מגיע כמעט לגודל רחוב, ולכן לא ניתן לבדוק במאת האחוזים בדרך הרגילה, חייבים רעיונות נוספים. לכן, ראשית כל אנחנו לא עוזבים את המפעל אפילו לדקה בזמן הייצור ועד לאחר סימון ומספור כל הסחורה, כדי לעקוב אחריהם האם הכינו את חלק הייצור לפני שהגענו. הרעיון שלי הוא להתנהג בדרך פשוטה, אני בודק את כמות האריזות שיש להם כעת בשביל הייצור, ובעקבות כך לא פעם אחת תפסנו שהכינו חלק גדול עוד לפני שהגענו...

"באותו מפעל, כאשר הגענו למקום וגילינו שהם כבר התחילו בעבודה במרץ לפני שהגענו, עצרנו אותם, דרשנו לנקות את כל המפעל על בוריו, ואת הדגים שהכינו להכנים למקרר, אותו נעלנו. לא היה קל להתמודד עם זה. ואז התחלנו לעבור במפעל, לעקוב ולהסתכל בחדרי הייצור הרבים ובמקררים שאכן באמת הם נקיים מדגים, מלאכה קשה. ואכן, מצאנו אי-שם אריזות מהייצור הקודם, ולא התחלנו את הייצור לפני שכל האריזות נפתחו.

"המשכנו עוד לכיוון נוסף ומצאנו לפתע על הארץ שאריות של שקיות עם הלוגו וחותמת הכשרות. הבנו כבר, שגם כאן ארזו חלק ממה שהכינו לפני שהגענו. כמובן הם טענו שהם בסך הכל ערכו בדיקות להכיר אם האריזות תקינות ולכן יש כאן אריזות על הרצפה (אבל אנו כבר יודעים שכשסיני אומר לך שעכשיו יום, תצא החוצה ותבדוק...)

"המשכנו למקפיאים נוספים, ביקשנו שיורידו קרטון מלמעלה וקרטון משם ומכאן במקפיא, מדובר במקפיאים עם למעלה ממיליון קרטונים של דגים. הקב"ה נתן לנו סייעתא דשמיא, ובאחד הקרטונים בין אלפי קרטונים מצאנו דגים הארוזים באריזות שלנו...

"במשך יומיים שלמים ישבו 17 סינים לפתוח את האריזות שהכינו. לאחר שסיימו בדקנו כמה אריזות נותרו להם והאם בכלל נוכל להתחיל לייצר עם האריזות שנשארו. הוברר, כי נשאר כ-25% מכמות האריזות הדרושה... מה עושים כעת? להביא אריזות חדשות לוקח בערך שבועיים. החלטנו להורות להם לייצר את ה-25% הנותרים, על מנת להפחית מהנזק של היבואן שבדרך כלל משלם לפני הייצור חלק גדול מהתשלום". "בשבוע השני טסנו לייצור דגי אמנון - מושטים, שנמכרים כאן בארץ כדג פילה אמנון בוואקום. לאחר שעשינו את כל הבדיקות התחלנו את הייצור. המשגיח הנוסף עמד כל זמן קבלת הדגים המגיעים במשאיות למפעל, ובדק דג-דג שהוא דג כשר, ולראות שהפועלים הסינים מוציאים את הדגים הטמאים, כי בדרך כלל בכל משלוח יש קצת דגים טמאים שמגיעים עם הטהורים, כיוון שמוסיפים במיוחד לבריכות הדגים כמה דגי טריפה שתפקידם לנקות (מכך הם ניזונים) ועוד. ואני הייתי באותו זמן בתוך המפעל, בעיקר באזור האריזה שהוא מועד לרמאויות. "מה שהעלה את חששנו לרמאות הוא, שביום הראשון של הייצור, משום מה ייצרו כמות קטנה מאד לא לפי הקצב שאמור להיות, וזה החשיד. למחרת, שוב המשגיח השני היה בקבלת הדגים ואני התמקדתי יותר באריזה - מחתים להם קרטונים, רושם כמה החתמתי מכל סוג, נותן להם הולוגרמות קצת קצת, לפי קצב ההתקדמות, וכל הזמן בודק שהמספרים נכונים, על ידי כך אני יודע כמה קרטונים חתומים חתמתי וכמה הולוגרמות נתתי, וכמה קרטונים נכנסים למקפיא, והכל נעשה תחת עיניי הפקוחות.

"והנה שמתי לב שכל הזמן המתורגמן מנסה להסתיר לי את

פעולות האריזה ומנסה לגרור אותי למקומות אחרים, אם על ידי שהוא אומר לי 'בא נלך לראות את המשגיח השני', ואני מסרב, ואח"כ: 'בא תדבר עם הבן שלי באנגלית - בחדרו לידינו - תראה כיצד הוא יודע אנגלית', ועוד ניסיונות. התקשרתי למשגיח השני שנמצא רחוק במפעל - שם בקבלת הדגים, ואמרתי לו: תשמע, מאה אחוז שהם מרמים כעת, ונקווה לד' שבתוך כמה דקות נתפוס אותם'. "מה שעשיתי זה תרגיל פשוט. המקפיאים היו נעולים, כך שלא ניתן להכניס סחורה למקפיא בלי שאראה. אמרתי למתורגמן העומד לצדנו - בוא נלך רגע לחדר הייצור, אני רוצה לשאול אותך משהו. הוא כמובן שמח מאד על ההצעה... "ניגשנו לשם, שאלתי אותו סתם שאלה על כמות המים וחזרנו לאזור האריזה. בסך הכל עברו כ-5 דקות, וכבר מחכה לי ליד דלת המקפיא משטח מלא קרטונים - הממתינים לי שאספור אותם ואפתח להם את המקפיא כדי להכניס את המשטח. התחלתי לבדוק קרטון קרטון, וראה זה פלא, כחצי מהמשטח היו קרטונים ריקים וסגורים כאילו הם מלאים... ואז הבנתי מה שהם תכננו לעשות, זה לארוז ריקים, ואח"כ כאשר נלך הם יכניסו דגים שלהם, שלא נעשו תחת עינינו...

"באחת הפעמים שהשגחתי בחו"ל על מוצר פשוט לכאורה, שמוסיפים בו בסך הכל חומץ - המגיע לשם בכשרות טובה - ומוסיפים סוכר ומלח, היינו במפעל אני ומשגיח נוסף, ניגשנו לבדוק דבר מסוים בצד המפעל, והחלטנו ששנינו ניגש כל אחד מכיוון אחר וניפגש היכן שמכינים את המיץ, שעיקרו סוכר, ומוסיפים אותו למוצר. "אני הלכתי מצד אחד והוא מהצד השני. פתאום אני רואה את המנהל נכנס בריצה לחדר שבו מכינים את המיץ והפועל מוציא משם משהו. רצתי לשם, ובדיוק המשגיח הגיע מהפתח השני, ותפסנו שהם ניסו להשתמש בסוכר שלא נבדק על ידינו. מה הם עשו, הם הניחו חצי משטח סוכר לא מאושר (שלא נבדק) ומעליו חצי משטח סוכר מאושר, וברגע שהמנהל ראה את המשגיח השני מגיע, הוא רץ פנימה להזהיר את העובד שיחביא, אך הוא לא שם לב שאני ראיתי את הכל מהצד השני..."

הרב דורמן מתאר גם את ההיבטים האישיים בעבודת הקודש הזו, הקשיים שבשהיה בנכר, הניתוק מהבית, הנסיעות הארוכות ועוד. "לא אשכח את הפעמים הראשונות שלי, אני נוחת במדינה שבה קשה למצוא אי מי שדובר אנגלית, וכולם מסתכלים עליי כיצור שונה. במיוחד בכפרים בסין, רובם לא נתקלו באדם עם זקן, פיאות וארבע קבוצות חוטים תלויים מהמכנס שלו. הילדים רואים אותי כמחבל, הם פשוט בורחים, ואז אתה רואה כיצד מכל פינה מוציאים מצלמה ומצלמים אותך.

"בתחילה עוד הסתובבתי לאחור לראות את מי הם מצלמים, עד שהבנתי שאני הוא מקור הצילום. כל מקום ומקום שאני נכנס, כל העיניים נישאות לכיוון שלי. בתחילה זה אפילו היה די מפחיד להיתקל באנשי הכפרים שמאד פרימיטיביים.

"לא תתארו לעצמכם מה אני מתכוון כשאני אומר 'פרימיטיביים': ישנם מקומות שאליהם הגעתי, שאנשי המקום גרים בתוך ההר. פשוט חפרו בתוך ההר ושם הם מתגוררים. לולי ראיתי בעיניי לא הייתי מאמין שבשנת תשע"ט עדיין ישנם אנשים שמתגוררים בתוך הר, שואבים מים מבאר, ובחלקם סוחבים את המים על הכתף עם מקל ושני דליים משני הצדדים. הם מגדלים צאן ובקר למאכל. והמדובר באזור גדול עם מאות בתים בתוך ההר. אבל כמו לכל דבר, גם לכך מתרגלים. היום אני מסתובב חופשי ללא כל חשש.

"אנשים רבים אינם מודעים לכך שבדרך כלל ב'טיולים' הללו, במיוחד במדינות המזרח כגון תאילנד וסין, מהרגע שאני יוצא מביתי עד להגעה למלון היעד הסופי, זה לוקח בדרך כלל לא פחות מ-20 שעות ולפעמים אפילו מגיעים לאחר קרוב ל-30 שעות. הנסיעה לשדה התעופה, ההמתנה, הטיסה הארוכה, ההמתנה לטיסה הבאה, טיסה נוספת ולפעמים נסיעה של כמה שעות ברכב.

"דבר נוסף לא פשוט, זה האוכל. אפשר לקחת מעט 'מנות חמות' או אבקות מרק. קופסאות שימורים זה בסך הכל מוצר כבד ואפשר לקחת כמה בודדים. אז מה אנו עושים? אוכלים הרבה פירות וירקות, בננות, תפוחים, עגבניות ועוד.

"במשך כל השבוע, בדרך כלל אנו נמצאים באזור הכפרים כיוון ששם כוח העבודה זול מאד. פועל העובד לפעמים גם 21 שעות ביום וישן כל החודש במפעל, וחוזר לביתו בדרך כלל פעם בשנה לחודש. כמובן ישנם גם עובדים מקומיים וגם הם מרוויחים מעט מאד.

"היהודי הקרוב יכול להיות במרחק של למעלה מ-500 ק"מ מהמקום בו אני נמצא. בשבתות בדרך כלל אנו טסים לאחת הערים הגדולות, שם יש מניין בשבת, במרכזים יהודיים שם מצטופפים כמה משגיחי כשרות מכל האזורים, או שיש מבקרים יהודים שונים, או במקומות אחרים של אנשים יקרים שעוסקים בהכנסת אורחים. מיד במוצאי שבת או ביום ראשון בבוקר, תלוי בשעות הטיסות לאותם מקומות, אנו חוזרים למפעל.

"במפעלים אנו עובדים למען הכשרות שעות רבות, לפעמים עד 18 שעות ביום. לדוגמה, לא מזמן חזרתי מייצור שהייתי חייב לצאת כל בוקר להדליק את דודי המים החמים כבר בשעה 4:00 בבוקר ורק בשעה 7:00 בערב הייתי חוזר למלון. מזג האוויר הוא סיפור בפני עצמו. הייתי כבר ב-21 מעלות מינוס, ומצד שני גם מעל ל-40 מעלות חום, וכל זה במפעלים מאד פרימיטיביים".

הרב יוסף דורמן שיחי' מציין בקול כאוב במקצת ומוסיף: "'משגיח' זה לא מקצוע פשוט, הוא דורש אחריות רבה ותופס חלק נכבד מחייך. אני מאד משתדל לחזור לשבת לביתי להיות עם המשפחה וגם ללמוד עם הילדים, אך לפעמים אין ברירה וצריך לשבות בחו"ל.

היו פעמים שטסתי במוצ"ש ונחתי בארץ ביום שישי, ושוב יצאתי במוצ"ש וחזרתי בשישי, לפעמים פעמיים רצופות כך ולפעמים שלוש. מבחינתי אני מוכן לטוס את כל השעות הקשות הללו למען המשפחה, אבל המחויבות של התפקיד היא רבה ודורשת המון כוחות".

קטעים מתוך הכתבה 'בלשי הכשרות',
הרב א' חפץ, מוסף שבת קודש יתד נאמן)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי